

Právo duševního vlastnictví

Přehled a povaha práv, zásady,
systematika

Vlastnictví

- Právo věcné
- Nejdůležitější a základní právo věcné
- Je realizací jednoho ze základních lidských práv zabezpečených a chráněných Listinou základních práv a svobod – zde v čl. 11 se prohlašuje, že „každý má právo vlastnit majetek“. Rovněž Listina v čl. 11 odst. 1 stanoví, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu, z čehož plyne, že všichni vlastníci mají stejná práva a povinnosti a poskytuje se jim stejná právní ochrana.
- Důležité je, že všichni mají stejnou možnost nabývat vlastnictví
- Vlastnické právo kohokoliv požívá stejnou ochranu
- Různé chápání předmětu vlastnického práva: Jisté je, že v současném platném právu rozumí vlastnickým právem Listina, občanský zákoník jakož i většina zákonů vlastnictví k hmotným předmětům, jakož i k předmětům nehmotným.

Vlastnictví

- označuje určitý vztah osoby, respektive jiného subjektu práva k věci, právu nebo jiné hodnotě.
- vlastnictvím je myšlen často také objekt tohoto vztahu (ve smyslu majetek)
- pojem majetek je použit i ve spojení s pojmem duševního vlastnictví.
- Vlastnické právo je právem absolutním
- Absolutní právo znamená, že působí erga omnes (proti všem), lze je tedy uplatnit vůči každému
- Je chráněno věcnými žalobami

Vlastnictví

- Povinností odpovídající absolutnímu právu je zdržet se rušení práva.
- Typické pro vlastnictví je, že užívat je a jím disponovat může výhradně vlastník a zároveň jako jediná osoba může dát souhlas, aby předmět jeho vlastnictví užívala nebo tímto předmětem disponovala jiná osoba.
- V určitých případech může být výkon vlastnického práva ze zákona omezen, případně může být omezen rozhodnutím státního orgánu, který se však musí opírat o zákonné ustanovení.
- Vyvlastnění, zástavní právo, věcné břemeno, nájemní práva atd.

Druhy vlastnictví

- vlastnictví k věcem movitým
- vlastnictví k věcem nemovitým
- duševní vlastnictví
- předmětem duševního vlastnictví nejsou věci, ale nehmotné statky
- duševní vlastnictví představuje souhrn práv k autorským dílům, jako individuálně ztvárněným výsledkům tvůrčí činnosti a k příbuzným nehmotným statkům (zvukové záznamy, televizní a rozhlasové pořady a výkon umělců)
- Ochrana autorských práv k písním před rokem 89

World Intellectual Property Organization (WIPO) – Světová organizace duševního vlastnictví

- Světová organizace duševního vlastnictví je organizace OSN, založená v roce 1967 Úmluvou o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví.
- Vykonává dozor v oblasti ochrany autorských práv a dalších práv duševního vlastnictví
- Sídlem organizace je Ženeva, Švýcarsko
- V současnosti je členem WIPO 193 států.
- Jejím hlavním strategickým cílem je vytvářet, udržovat a zpřístupňovat veřejnosti mezinárodní systém ochrany duševního vlastnictví, podporovat inovaci, kreativitu, vědecký výzkum a tím stimulovat ekonomický rozvoj ve světě



WIPO

WORLD

INTELLECTUAL PROPERTY

ORGANIZATION

World Intellectual Property Organization (WIPO) – Světová organizace duševního vlastnictví

- Tato organizace se snaží prostřednictvím spolupráce s vládami jednotlivých členských států, mezivládními organizacemi a s partnery ze soukromého sektoru vytvářet tlak na posilování práv duševního vlastnictví a tím zlepšovat povědomí o těchto právech na území všech členských a spolupracujících států
- Důležitou součástí její činnosti je i činnost normalizační pro oblast průmyslově právních informací
- Členy Světové organizace duševního vlastnictví se mohou kromě jednotlivých států stát i organizace.

World Intellectual Property Organization (WIPO) – Světová organizace duševního vlastnictví

- Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví byla podepsána dne 14. července 1967 ve Stockholmu. Česká republika je členem WIPO od 1.1.1993 (bývalá ČSSR byla členem již od 22. prosince 1970).
- Úmluva o zřízení WIPO je mezinárodní úmluvou všeobecné povahy, týkající se celého rozsahu duševního vlastnictví, respektující samostatnost Bernské unie a Pařížské unie

Povaha práv

- Charakteristickým znakem v podstatě každého nehmotného statku na rozdíl od hmotných věcí je skutečnost, že může být užíván kýmkoli (v podstatě neomezeným počtem osob jednajících nezávisle na sobě), kdekoli (jeho užití není podmíněno určitým místem) a kdykoli (užití nezávisí na čase).
- V tom spočívá jedna z příčin, proč jsou nehmotné statky obtížně chránitelné a práva příslušející jejich vlastníkům obtížně vymahatelná.
- Dalším charakteristickým znakem těchto práv je jejich výlučnost, především teritoriální výlučnost

Teritoriální výlučnost

- Prakticky všechna nehmotná práva s výjimkou autorského práva a práv autorskému právu příbuzných a know-how jsou založena na registračním principu, tzn., že se přihlašují u příslušného státního orgánu a nejsou-li proti takové přihlášce žádné výhrady (a to buď veřejnoprávní, nebo ze strany třetích osob), jsou zapsána do příslušného rejstříku vedeného tímto státním orgánem, a případně i osvědčena listinou.
- Státní orgán může právo k takovému nehmotnému statku přiznat pouze pro území, v němž je k takovému postupu oprávněn.

Práva k duševnímu vlastnictví

- Práva k duševnímu vlastnictví/nehmotným statkům jsou subjektivní majetková práva, tedy práva příslušející určité osobě, fyzické nebo právnické. Jsou to práva, která působí proti všem (erga omnes)
- jejich vlastník/majitel může od všech požadovat, aby do těchto práv žádným způsobem nezasahovali bez jeho svolení. V této fázi, tedy ve fázi již přiznaného práva, je to věc vlastníka/majitele, aby své právo uplatnil a vůči narušovateli prosadil.
- Pokud dává majitel/vlastník takového práva svolení třetí osobě k jeho výkonu, děje se tak licenční smlouvou.

Terminologie duševního vlastnictví

Definice v širším smyslu:

- Duševní vlastnictví v širším smyslu slova představuje „souhrn práv k vynálezům, průmyslovým vzorům, ochranným známkám, obchodním firmám a obchodním jménům, k vědeckým objevům, práva na ochranu proti nekalé soutěži a všechna ostatní práva vztahující se k duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké, čímž jsou míněna práva k obchodnímu tajemství, know-how, zlepšovacím návrhům, odrůdám rostlin, topografiím polovodičů, označením původu a zeměpisným označením, tedy k nehmotným statkům v oblasti duševní činnosti, které spadají do průmyslového vlastnictví nebo do duševního vlastnictví v užším smyslu“.

Definice v užším smyslu

- Duševním vlastnictvím v užším smyslu lze potom chápat „souhrn práv k autorským dílům jako individuálním výsledkům tvůrčí činnosti a práv k nehmotným statkům s nimi souvisejícím, jako např. k výkonům umělců, zvukovým záznamům, televiznímu vysílání apod.“

Jiná definice:

- „...nehmotný statek vzniklý duševní činností. Je nezávislé na hmotném substrátu a jako takové může být užíváno neomezeným počtem subjektů kdykoliv a kdekoliv na celém světě bez újmy na své podstatě. Duševní vlastnictví je právní a ekonomickou abstrakcí, která je tvořena souhrnem různých objektivně (smysly vnímatelně) vyjádřených nehmotných předmětů, které nejsou věcmi v našem dnešním právním smyslu, ani nejsou právy samými, ale jako nehmotné majetkové hodnoty jsou způsobilé být samostatnými předměty právních a ekonomických vztahů. Předmětem zcizení (prodeje, daru, vkladu, dědictví nebo jiného převodu) nemohou být tyto nehmotné předměty samotné, ale pouze práva k nim. Proto hovoříme o právech k duševnímu vlastnictví...“

Konvence Světové organizace duševního vlastnictví

- Z roku 1967
- není duševní vlastnictví definováno přímo, ale uvádí se zde výčet následujících předmětů, na které se ochrana práv k duševnímu vlastnictví konkrétně vztahuje
- literární, umělecká a vědecká díla;
- umělecká vystoupení a umělecká díla, fonografické zápisy a rozhlasová vysílání; • vynálezy ze všech oborů lidské tvorby;
- vědecké objevy;
- průmyslové vzory (industrial designs);
- ochranné známky (trademarks, servicemarks), obchodní jména (commercial names) • a označení (designations);
- ochrana proti nekalé soutěži;
- veškerá další práva vzešlá z duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární • či umělecké.

Práva k duševnímu vlastnictví

- zahrnují jednak autorská práva a práva s autorským právem související (práva výkonných umělců, práva výrobců zvukových záznamů, práva výrobců zvukově obrazových záznamů, práva rozhlasových a televizních organizací, sui generis právo k databázi), jednak práva průmyslová (práva k ochranným známkám, označením původu a zeměpisným označením, obchodní firmě, patentům, užitným vzorům, průmyslovým vzorům, topografiím polovodičových prvků). Někdy se k nim řadí též práva k obchodnímu tajemství, právo na ochranu proti nekalé soutěži či právo k internetovým doménám

Průmyslové vlastnictví

- v právu České republiky není upravena žádná tzv. legální definice průmyslového vlastnictví, která by tento pojem vymezila alespoň pomocí obecných pojmových znaků.
- Průmyslové vlastnictví v jeho nejširším smyslu je třeba vztahovat nejenom na vlastní předměty průmyslu a obchodu, ale stejně tak i na zemědělské a těžební podnikání a na veškeré zboží, ať již vyráběné nebo přírodní, např. vína, zrniny, tabák, ovoce, skot, nerosty, minerální vody, pivo, květiny a mouku...”
- souhrn zvláštních absolutních práv k nehmotným statkům průmyslově (tj. opakovaně hospodářsky) využitelným a jejich právní ochranu“.

- Předmětem průmyslového vlastnictví jsou tedy podle tohoto vymezení vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory, topografie polovodičových obvodů a odrůdy rostlin, dále ochranné známky, označení původu, zeměpisná označení a obchodní firmy.

Autorské dílo

- Autorským dílem se rozumí literární nebo jiné umělecké dílo a dílo vědecké, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora, a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické.

Autorská práva

- Autorské právo a práva s ním související, tj. práva výkonných umělců, výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, vysílatelů a dále zvláštní právo pořizovatelů databází jsou *upravena zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)*, ve znění pozdějších předpisů

Principy práva duševního vlastnictví

- PRINCIP EFEMÉRNÍ MATERIALIZACE - zachycení ideálního předmětu duševního vlastnictví na „corpus mechanicus“
- PRINCIP POTENCIÁLNÍ UBIKVITY - předmět duševního vlastnictví využíván kdekoli/kdykoli/kýmkoli (a to i současně), přičemž nedochází k jeho zužívání
- PRINCIP TERRITORIALITY - ne každé dílo je autorským dílem / ne každý postup je chráněn patentem

System ochrany průmyslového vlastnictví

- Právo ČR a právo EU
- Úřad průmyslového vlastnictví

Dějiny práva duševního vlastnictví

- V roce 1990 byl přijat nový zákon o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích (tzv. patentový zákon).
- Tento zákon upravil mimo jiné podmínky patentovatelnosti vynálezu a dobu a účinky ochrany ve shodě s analogickými zákonnými normami zemí Evropské unie.
- zákon o ochranných známkách z roku 1995
- 2000 novelizace patentového zákona
- 2000 zákon o průmyslových vzorech a zákon o ochraně biotechnologických vynálezů.

Dějiny práva duševního vlastnictví

- Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV) zajišťuje rozhodování o poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, užité vzory, topografie polovodičových výrobků, ochranné známky a označení původu výrobků.
- Ministerstvo kultury a jím delegovaní kolektivní správci (Ochranný svaz autorský OSA, Divadelní a literární agentura DILIA aj.) mají v gesci ochranu autorských děl a dalších předmětů spadajících do působnosti autorského zákona